

SAĞLIK HARCAMALARININ HASTA MEMNUNİYETİ VE YAŞAM SÜRESİ İLE İLİŞKİSİ (Sayfa 31-38)

Dr. Pelin YILIK

Milletvekili, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Ankara, Türkiye
pelinyilik@hotmail.com

Prof. Dr. Umut BEYLİK

Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi
umut.beylik@sbu.edu.tr

Özet

Sağlık harcamaları ile ortalama yaşam süresi ve sağlık hizmetlerinden hasta memnuniyeti ilişkisini ortaya koymak amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Çalışma verileri 2020 ve 2021 yıllarına ait olup Türkiye İstatistik Kurumu ile Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistikleri Yıllığından temin edilmiştir. 2021 yılında Türkiye’de hasta memnuniyet oranı %68,1, ortalama yaşam süresi ise 79 yıl civarında olup 2.000 \$’ın biraz altında kişi başı sağlık harcamasına sahiptir. Çalışma bulguları değerlendirildiğinde ABD hariç analiz kapsamına alınan tüm ülkelerde sağlık harcamaları ile ortalama yaşam süresi ve hasta memnuniyeti arasında aynı yönde pozitif ilişki bulunmuştur. Türkiye’nin diğer ülkelere daha az sağlık harcaması ile daha fazla katma değer sağlaması dikkat çekmekle birlikte hasta memnuniyeti ve yaşam süresi açısından orta-geri bölgede yer almaktadır. Türkiye’nin özellikle hasta memnuniyeti kapsamında sağlık hizmet kalitesine ve erişilebilirliğine yönelik sağlık politikalarını hayat geçirmesi önerilmektedir. Mevcut kalite ve erişim uygulamaları son 5 yılda etkisiz kalmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık harcamaları, hasta memnuniyeti, ortalama yaşam süresi.

THE RELATIONSHIP OF HEALTH EXPENDITURES WITH PATIENT SATISFACTION AND LIFE EXPENDITURE

Abstract

This study was conducted in order to reveal the relationship between health expenditures and average life expectancy and patient satisfaction with health services. The study data belong to the years 2020 and 2021 and were obtained from the Turkish Statistical Institute and the Health Statistics Yearbook of the Ministry of Health. In 2021, the patient satisfaction rate in Turkey is 68.1%, and the average life expectancy is around 79 years, with a per capita health expenditure of just under \$2,000. When the study findings were evaluated, a positive correlation was found between health expenditures, average life expectancy and patient satisfaction in all countries included in the analysis except the USA. While it is noteworthy that Turkey provides more added value with less health expenditure to other countries, it is in the middle-back region in terms of patient satisfaction and life expectancy. It is recommended that Turkey implement health policies for the quality and accessibility of health services, especially within the scope of patient satisfaction. Current quality and access practices have been ineffective over the last 5 years.

Key Words: Health expenditures, patient satisfaction, life expectancy.

Giriş

Sağlık sektörü kamu ve özel sektör kapsamında birbirini bütünleyen bazen de zorlayan bir sistem için de dinamik olarak sürekli gündemdedir. Gündemde olmasının temel nedeni sağlık harcamalarında kamu payının yüksek olmasıdır ki bu da refahın artması için istenen bir durumdur. Bununla birlikte sağlık harcamalarının yüksek oluşunu da istemenin yanında aynı zamanda sağlık hizmetlerinin özelliklerinin etkisinin de olduğunu unutmamak gerekir. Sağlık harcamalarının faydası sadece bireylerle sınırlı kalmamakta, dışsallığının fazla olması sebebiyle toplumun çeşitli tabakaları pozitif veya negatif yönde etkilenebilmektedir. Bu kapsamda toplumu etkileyen sağlık harcamaları; bir toplumun sağlık statüsünü iyileştirmekle kalmayıp, aynı zamanda ekonomik büyüme ve kalkınmadan gelir dağılımında adaletin tesisine ve yoksulluğun azaltılmasına kadar çok geniş yelpazede etkileri olan, cari giderden çok aslında bir yatırım özelliğini içinde barındıran önemli bir konudur. Bu nedenle sağlık harcamalarını refahın artırılmasına ilave olarak, ülkenin makroekonomik göstergelerini de iyileştiren bir enstrüman olarak kullanmak gerekmektedir (Zorkun ve Bülbül, 2022).

1. Sağlık Harcamaları ile Yaşam Süresi ve Hasta Memnuniyeti İlişkisi

Sağlık harcamaları ile ilgili çeşitli tanımlamalar bulunmakla birlikte kısa bir tanımla sağlık harcamaları; “sağlık hizmetlerinin sunulması sırasında yapılan giderler” (Kaya, 2019: 13) şeklinde özetlenebilir. Burada asıl husus, sağlık hizmetlerinin neler olduğunun belirlenmesidir. Sağlık hizmetleri genel olarak; koruyucu, tedavi edici, sağlığı geliştirici ve rehabilite edici sağlık hizmetleri olmak üzere dört farklı şekilde sınıflandırılabilir. Koruyucu sağlık hizmetleri; kişiye ve çevreye yönelik sağlık hizmetleri iken tedavi edici sağlık hizmetleri; ayakta tedavi, bir ileri aşaması olan yatakta tedavi ve son aşama ileri teknoloji destekli tedavi hizmetlerini kapsar. Sağlığı geliştirici hizmetler daha çok bireyin sorumluluğunda olup övücü sağlık statüsünün korunması ve iyileştirilmesine yöneliktir. Tıbbi ve sosyal rehabilite edici sağlık hizmetleri de yine sağlık kurumlarınca sunulan hizmetler arasında yer alır (Sayım, 2017: 14).

Yaşam Süresi İlişkisi

Sağlık harcamalarının doğumda beklenen yaşam süresi ile ilişkisi aynı yönde gerçekleştiği söylenebilir. Özellikle sağlık hizmetlerine erişimin kolaylaşması bireylerin daha sağlıklı yaşamalarına ve ortalama yaşam sürelerinin uzamasıyla sonuçlanmıştır. Doğurganlık oranlarının düşerek yaşlı nüfus oranının artışı dolayısıyla kronik hastaların sayısının artması toplumlarda sağlık hizmetleri için talep artışlarına neden olmuştur (Balçık vd., 2021: 316). Sonuç olarak yaşam süresinin artması sağlık harcamalarını artıran bir faktör olarak görülmektedir.

Hasta Memnuniyeti

Aynı şekilde toplumların gelişen teknoloji ve küreselleşen dünya ile birlikte bilgiye kolay ulaşmaları, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişebilirliklerinin artması ve sağlık okuryazarlığının gelişmesi ve bilinçlenmeleri daha kaliteli bir sağlık hizmeti taleplerinin de artmasına ve dolayısıyla sağlık harcamalarının artmasına neden olabileceği söylenebilir. Bu durum aynı zamanda hastaların memnuniyet durumunun da değişmesine, sağlık hizmetlerinden artan beklentileri nedeniyle zaman içinde daha fazlasını daha kalitelisini isteme davranışına dönüşmesine neden olduğu ifade edilebilir. Dolayısıyla sağlık harcamalarının artmasına neden olabilen etmenlerden biri olarak görülebilir.

2. Türkiye Sağlık Harcamaları Mevcut Durumu

2021 yılında toplam sağlık harcaması bir önceki yıla göre %41,6 artarak 353 milyar 941 milyon TL'ye yükselmiştir. Genel devlet sağlık harcaması %41,5 artarak 280 milyar 220 milyon TL'ye ulaştı. Özel sektör sağlık harcaması ise %42,1'lik bir artış oranı ile 73 milyar 721 milyon TL olarak tahmin edilmektedir. Genel devlet sağlık harcamasının toplam sağlık harcamasına oranı 2021 yılında %79,2, özel sektör sağlık harcamasının ise %20,8 olarak gerçekleşmiştir. Genel devlet ve özel sektörün alt bileşenlerine bakıldığında, 2021 yılında Sosyal Güvenlik Kurumu %47,2, merkezi devlet %31,4, hane halkları %15,9, sigorta şirketleri %2,6, hane halklarına hizmet eden kar amacı gütmeyen kuruluşlar ile diğer işletmeler %2,3, mahalli idareler %0,6'lık bir paya sahip olmuştur. Cari sağlık harcaması 2021 yılında bir önceki yıla göre %42,0 artarak 330 milyar 928 milyon TL'ye yükselmiştir. Sağlık harcamaları kapsamındaki yatırımlar %36,4 artarak 23 milyar 13 milyon TL'ye ulaşmıştır. Toplam sağlık harcamasının sağlık hizmeti sunucularına göre dağılımı incelendiğinde, ilk üç sıra 2021 yılında da aynı kalmıştır. Sağlık hizmetleri ve ürünleri satın almak için başvuru sağlık kurumları içerisinde en büyük payı 2021 yılında %49,5 ile hastaneler oluşturmuş olup hastaneleri sırasıyla %22,8 ile perakende satış ve diğer tıbbi malzeme sunanlar ve %9,4 ile ayakta bakım sunanlar izlemiştir. Kişi başına sağlık harcaması 2020 yılında 2 bin 997 TL iken, 2021 yılında %40,3 artarak 4 bin 206 TL'ye yükselmiştir. Toplam sağlık harcamasının GSYH'ye oranı 2020 yılında %5,0 iken, 2021 yılında %4,9 oldu. Cari sağlık harcamasının GSYH'ye oranı ise 2020 ve 2021 yıllarında %4,6 olarak gerçekleşti. Hane halkları tarafından tedavi, ilaç vb. amaçlı yapılan cepten sağlık harcaması 2021 yılında bir önceki yıla göre %40,5 artarak 56 milyar 342 milyon TL'ye ulaştı. Hane halkı cepten sağlık harcamasının toplam sağlık harcamasına oranı 2021 yılında %15,9 olarak gerçekleşti (tuik.gov.tr, 2023).

2015-2021 yılları arası kamu sağlık harcamasının GSYİH'ya oranı ortalaması yaklaşık %3,4 civarında gerçekleşmekle birlikte bu oran toplam sağlık harcaması kapsamında yaklaşık %3,6 civarında gerçekleşmiştir.

3. Araştırma

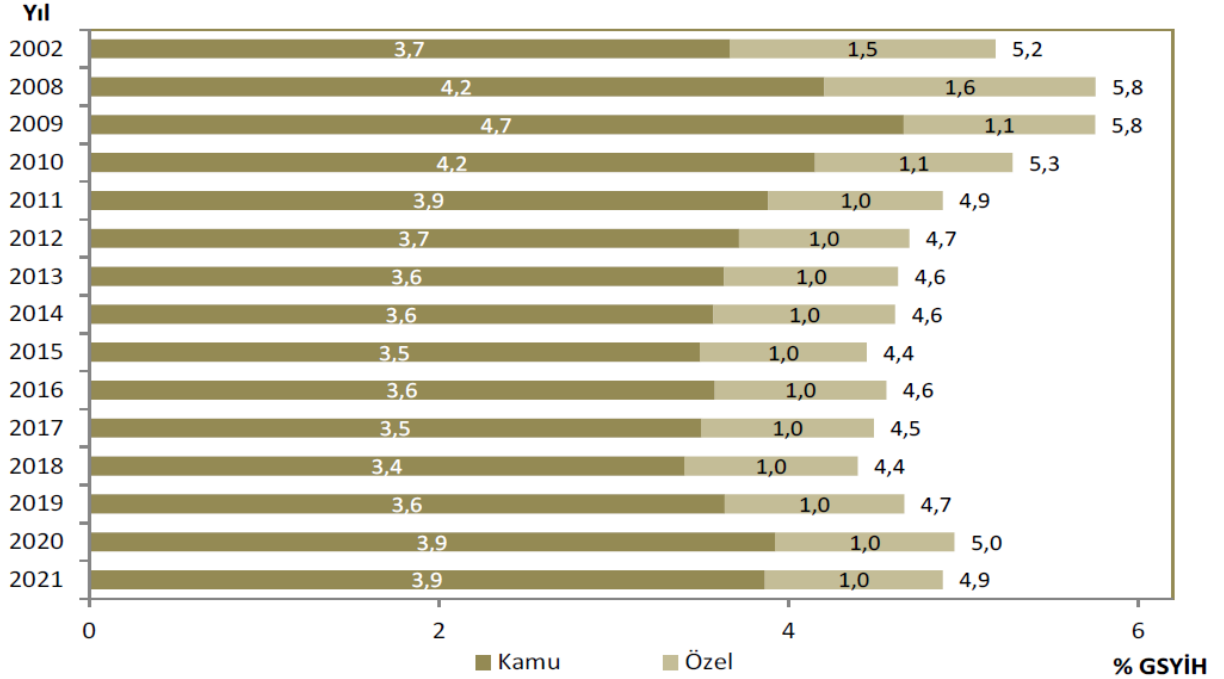
3.1. Amaç ve Yöntem

Bu çalışmanın amacı sağlık harcamaları ile doğumdan beklenen yaşam süresi ve hasta memnuniyeti ilişkisini sayısal olarak ortaya koymaktır. Bu amaçla 2021 yılına ait Türkiye İstatistik Kurumu ile Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistikleri Yıllığından temin edilen veriler analiz edilerek değerlendirmelerde bulunulmuştur.

3.2. Bulgular

Öncelikle sağlık harcamaları ve hasta memnuniyeti ile ilgili veriler tablolarda özetlenmiştir. Tablo 1'e göre kamu sağlık harcamaları son iki yılda özel sağlık harcamalarının 4 katı civarında olması dikkat çekici olarak görülmüştür. 2009 yılında bu oran 4,5 kata yaklaşırken 2002 yılında ise 2,5 olarak gerçekleşmiştir. Kamu sağlık harcamalarının son dönem artan bir seyir izlediği söylenebilir.

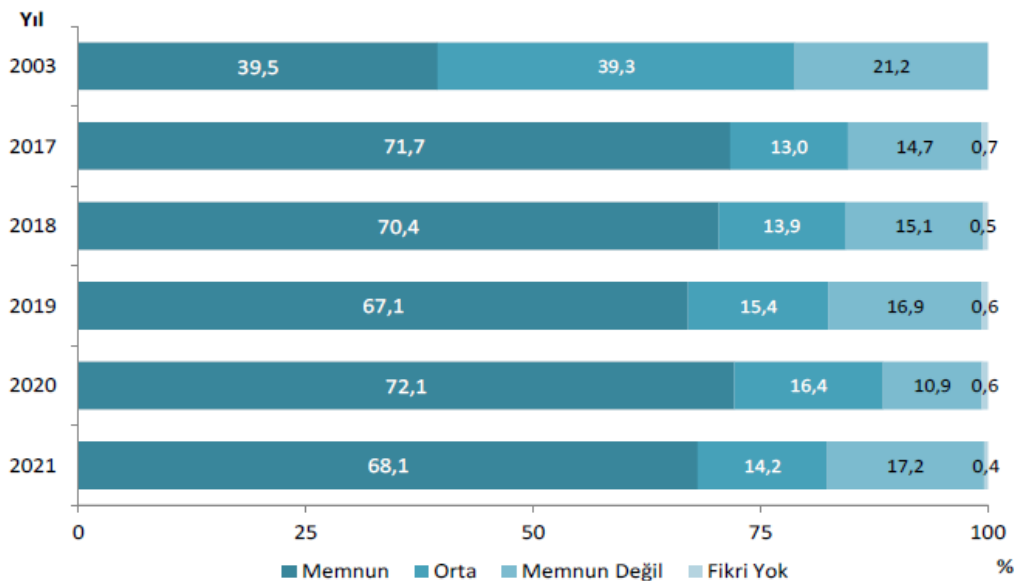
Tablo 1. Yıllara Göre Kamu ve Özel Sağlık Harcamasının GSYİH İçindeki Payı

Kaynak: Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2021

Sağlık hizmetlerinden memnuniyet oranının gösterildiği Tablo 2’de 2021 yılı memnuniyet oranı %68,1 olarak gerçekleşmiş son 5 yılda %67-72 aralığında hareket etmektedir.

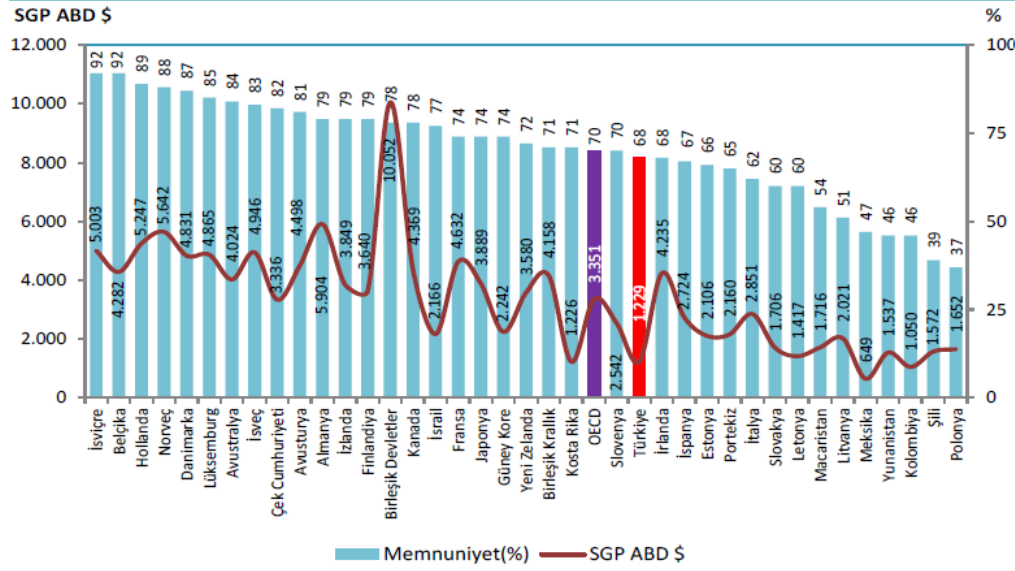
Tablo 2. Yıllara Göre Sağlık Hizmetlerinden Memnuniyet Oranı, (%)

Kaynak: Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2021

Ülkeler arasında sağlık hizmetlerinden memnuniyet oranı ile kişi başi kamu sağlık harcamaları ilişkisini gösteren Tablo 3 değerlendirildiğinde genel olarak kişi başi sağlık harcamaları arttıka memnuniyet oranının da arttığı söylenbilir. Tablonun bu genel eğişimi ABD dışında genel olarak sağlandığı söylenbilir.

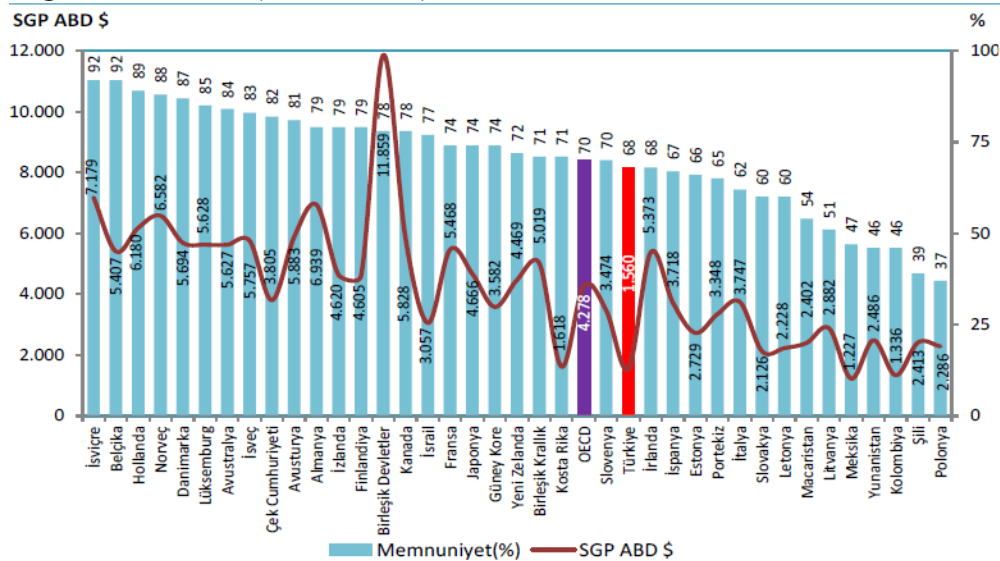
Tablo 3. Sağlık Hizmetlerinden Memnuniyet Oranı, (%), 2021 ve Kişi Başi Kamu Cari Sağlık Harcaması, (SGP ABD \$), 2020

Kaynak: Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2021

Yine ülkeler arasında sağlık hizmetlerinden memnuniyet oranı ile kişi başi toplam cari sağlık harcamaları ilişkisini gösteren Tablo 4 değerlendirildiğinde de benzer ilişkinin olduğu görülmüştür.

Tablo 4. Sağlık Hizmetlerinden Memnuniyet Oranı, (%), 2021 ve Kişi Başi Toplam Cari Sağlık Harcaması, (SGP ABD \$), 2020

Kaynak: Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2021

Tablo 4 dikkate alınarak oluşturulan Grafik 1’de bu ilişkinin aynı yönde ve pozitif olarak gerçekleştiği açıkça orta da yer alan doğrusal çizgiden görülebilmektedir. Türkiye açısından da bu durum geçerli olmakla birlikte Türkiye’de sağlık harcamalarındaki bir miktar artış memnuniyet oranında daha fazla bir artışla sonuçlandığı Grafik 1’den anlaşılmaktadır.

Orta çizginin solunda veya memnuniyet çizgisine (y eksenini) yakın ülkelerde benzer durum söz konusudur. Orta çizginin altında ise sağlık harcamalarındaki artış memnuniyet oranında daha az bir artışla sonuçlanmaktadır.

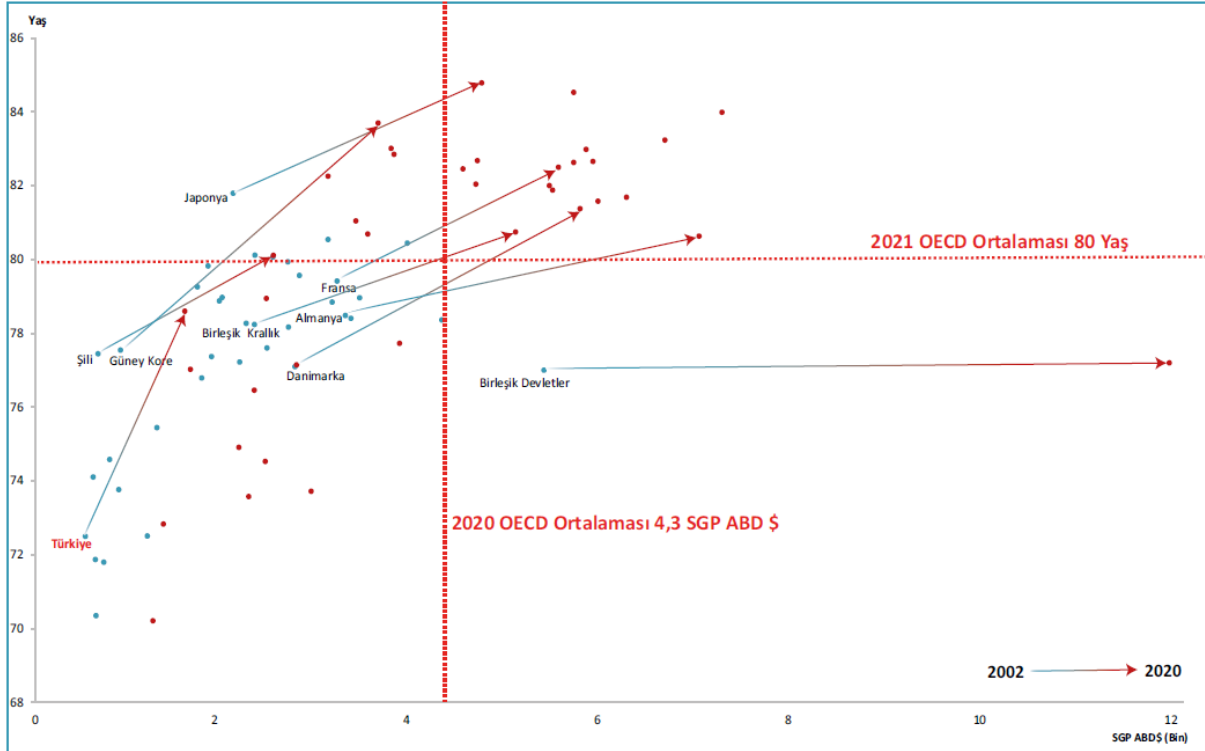
Grafik 1. Sağlık Hizmetlerinden Memnuniyet Oranı, (%), 2021 ve Kişi Başı Toplam Cari Sağlık Harcaması, (SGP ABD \$), 2020

Kaynak: Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2021

Doğumda Beklenen Yaşam Süresi, (Yaş) ve Kişi Başı Toplam Cari Sağlık Harcaması arasındaki ilişkiyi gösteren Grafik 2 değerlendirildiğinde; sağlık harcamalarının artması ile ortalama yaşam sürelerinin de arttığı söylenebilir. ABD dışında tüm ülkeler için bu durum geçerlidir. Türkiye diğer ülkelere göre ortalama yaşam süresi bakımından daha az bir sağlık harcaması ile daha fazla yaşam süresi ilave ettiği görülmüştür.

Grafik 2. Doğumda Beklenen Yaşam Suresi, (Yaş) ve Kişi Başı Toplam Cari Sağlık Harcaması, (SGP ABD \$), 2002, 2020

Kaynak: Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2021

Sonuç ve Öneriler

Sağlık harcamaları ile sağlık hizmetlerinden hasta memnuniyeti ve doğumda beklenen yaşam süresi arasındaki ilişkileri istatistiki veriler üzerinden değerlendiren çalışma sonuçlarına göre:

- Sağlık harcamaları ile hasta memnuniyeti arasında aynı yönde bir ilişi olduğu,
- Sağlık harcamaları ile doğumda beklenen yaşam süresi arasında da aynı yönde bir ilişi olduğu tespit edilmiştir.

Bu kapsamda sağlık hizmetlerinden memnuniyet oranı arttıkça ortalama beklenen yaşam süresinin de artacağı sonucuna ulaşılabilir.

Çalışma bulguları arasında Türkiye diğer pek çok ülkeye göre daha az sağlık harcaması ile daha fazla hasta memnuniyeti ve ilave yaşam süresi sağladığı görülmüştür.

Bununla birlikte Türkiye daha hızlı bir sıçrama yapsa da gerek ortalama yaşam süresi gerekse hasta memnuniyeti açısından karşılaştırılan ülkeler arasında nispeten hala gerilerde yer aldığı görülmüştür. Türkiye'nin bu kapsamda sağlık harcamalarını doğru yönlendirdiği bu da sağlık plan ve politikalarının olumlu sonuçlar verdiği ile ilişkilendirilebilir. Ancak Türkiye'nin

özellikle hasta memnuniyet oranında son 5 yılda yerinde sayması sağlık hizmetlerinin kalitesi ve erişilebilirliği konularına önem vermesi gerektiğini ön plana çıkardığı söylenebilir.

Kaynaklar

Balçık, P. Y. (2021). Yaşlı Nüfus ile Sağlık Harcamaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Panel Veriye Dayalı Bir Uygulama. İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(26), 315-324.

Kaya, G. (2019). Sağlık Harcamalarının Milli Gelire Etkisi ve Bilecik İli Özelinde Türkiye’de Sağlık Harcamaları. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bilecik.

Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2021, Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü, Ankara, www.saglik.gov.tr, Erişim: 06.09.2023

Sayım, F. (2017). Türkiye’de Sağlık Ekonomisi İstatistikleri ve Sağlık Harcamalarının Gelişimi, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 7(15), 13-30.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Web Sitesi, Sağlık Harcamaları Göstergeleri 2021, www.tuik.gov.tr, Erişim: 07.09.2023.

Zorkun, M. ve Bülbül, D., (2022), 2000-2021 Dönemi Türkiye’de Sağlık Harcamalarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesi, BŞEÜ Sosyal Bilimler Dergisi 7(2), 252-267.